

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Kirkkohallituksen mielestä salassapitosäännöksen systematiikkaa voisi selkeyttää esimerkiksi siten, että ehdottomasti salassa pidettävistä asioista sää-dettäisiin omassa pykälässään ja vahinkoedellytyslausekkeen sisältävistä salassapitoperusteista omassa pykälässään. Ongelmallista myös on, etteivät pykälän 1 momentin eri kohdat ole yhteismitallisia vaan osa kattaa hyvinkin laajan joukon asioita, kun puolestaan joissakin kohdissa on hyvin yksityiskohtaista sääntelyä.

Kirkkohallitus pitää säännöksen 8 kohtaa osittain vanhentuneena. Säännös koskee onnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumista koskevia asiakirjoja, mutta siinä ei oteta huomioon varautumista normaaliolojen häiriötilanteisiin. Myös normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumista koskevat asiakirjat tulisi saattaa salassapitosääntelyn piiriin.

Yksityisen liikesalaisuuden käsite (20 kohta) on tulkinnanvarainen. Julkisten hankintojen yhteydessä yritykset tulkitsevat sitä mielellään laajasti, mutta tulkintavastuu on kuitenkin viranomaisella. Tulkinnan tueksi liikesalaisuuden käsitettä saisi avata mahdollisimman selkeäksi.

Kirkkohallituksen mielestä olisi syytä täsmentää sitä, mitä tarkoitetaan työntekijän valintaa tai palkkauksen perustetta varten tehdyillä arvioilla (29 kohta). Tämä nousee käytännössä esiin esimerkiksi virkaan tai tehtävään valinnasta tehtyjen päätösten yhteydessä. Tietopyynnöt kohdistuvat usein päätösten liitteenä olleisiin esittelymuistioihin, jotka sisältävät hakijoiden arviointia ja vertailua. Säännöksen perusteluissa tulisi kattavammin ottaa kantaa siihen, miten laajasti mainitut tiedot ovat julkisia ja miten laajasti asianosainen voi saada niistä tietoa. Oikeuskäytännössä on esimerkiksi todettu, että asianosainen voi saada enemmän tietoa valituksi tulleesta kuin muista ehdokkaista.

Poliittisen tai varsinkin muun luottamustehtävän julkisuus (32 kohta) ei ole aina selkeä. Kohdassa säädetään, että tieto osallistumisesta yhdistystoimintaan on salassa pidettävä. Sen sijaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön toimimisesta poliittisessa tai muussa luottamustehtävässä, ovat kuitenkin julkisia. Säännöstä tulisi selkeyttää siltä osin, onko esimerkiksi yhdistyksen hallituksen jäsenyyttä pidettävä tällaisena julkisena luottamustehtävänä. Tulisi myös ottaa kantaa siihen, ovatko tällaiset tiedot aina esimerkiksi virkaa haettaessa CV:ssä tai hakemuksessa julkisia, kuten oikeuskäytännössä on tulkittu.

Kirkkohallitus toteaa, että viranomaisten välisten sähköpostiviestien tai muiden vastaavien epäviralliseksi miellettyjen viestien julkisuutta on linjattu oikeuskäytännössä, mutta oikeustilaa selkiyttäisi, jos asiasta säädettäisiin täsmällisemmin julkisuuslaissa. Oikeuskäytännössä on esimerkiksi käsitelty eri tavoin saman hallinnonalan viranomaisten välisten viestien ja toisaalta eri viranomaisten välisten viestien julkisuutta.

Kirkkohallitus pitää myös ongelmallisena rajanvetoa yksityisyyden suojan ja viranomaistoiminnan mahdollisimman laajan läpinäkyvyyden välillä silloin, kun on kyse työnantajana tehdyistä päätöksistä. Päätösten julkisuudesta voi syntyä epäselvyyttä varsinkin silloin, kun päätökset koskevat yksittäisiä viranhaltijoita tai työntekijöitä. Kirkkohallituksen mielestä olisi hyvä säätää erikseen siitä, miten laajasti ja millaisilla perusteilla esimerkiksi julkisyhteisön työntekijälle annetut varoitukset tai irtisanomispäätökset ovat julkisia.

Kirkkohallituksen mielestä oikeuskäytännössä otetut linjaukset salassapitoperusteiden tulkinnoista olisi syytä ottaa kattavasti huomioon säännöstä kehitettäessä.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaillaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

-

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

-

Pihlaja Pirjo
Kirkkohallitus - Virastokollegio